

VOLUNTARY INTERRUPTION OF PREGNANCY - THE MEDICAL, LEGAL AND MORAL

Răzvan Cosmin Pană

Assist., PhD and Manuela Lavinia Istrătoaie, Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: Freedom to procreate is a fundamental right recognized worldwide. In any given context the decision to have a child is one of the most loaded consequences of a woman's life. Women have always had abortions, bans never stopping them. The issue of abortion puts, besides medical issues related to the surgical act itself, legal problems regarding the embryo (which is not yet a person, but that deserves respect as a form of human life) and moral ones (on the one hand, those who are committed to the protection of life, on the other, those who practice the culture of death).

Keywords: abortion, life, death, embryo, law, morality

Introducere

Libertatea de a procrea este înglobată în recunoaşterea libertăţii personale şi a protecţiei sferei private. Conform unei cercetări realizate pe plan mondial începând din 2007¹, dr. Paul Van Look, directorul departamentului de sănătate a reproducerii al Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii (afiliat Naţiunilor Unite), a declarat pentru New York Times următoarele²: „Rezultatele arată că legislaţia în vigoare într-un stat nu influenţează decizia femeilor de a face avort. Când e vorba de sarcinile nedorite, nu contează dacă legile sunt permissive sau stricte.”

Legislaţia ţării noastre a cunoscut fluctuaţii de-a lungul timpului în modul de abordare a avortului, de la interzicerea aproape totală, în 1966³, care a condus la numeroase avorturi ilegale ce s-au soldat în multe cazuri chiar cu moartea mamei, până la liberalizarea totală a avortului, în 1989, care a constituit una dintre măsurile cu caracter reparatoriu ale Revoluţiei române. În 1996, avortul este reîncriminat, limitările vizând modul de realizare a avortului pentru a oferi condiţii de siguranţă pentru femeia însărcinată. Conform Noului Cod penal intrat în vigoare în 2014, avortul este permis în anumite condiţii stabilite prin lege (art. 201 (1), (6), a căror nerespectare este incriminată.⁴

1. Legislaţia română în materie de avort

Cum în Evul Mediu regulile Bisericii erau la loc de cinste, viziunea asupra avortului era şi ea guvernată de aceste reguli. În *Îndreptarea Legii*⁵, deci de pe vremea lui Matei Basarab, existau dispoziţii legislative în materie de avort: femeia care folosea ierburi cu efect

¹ http://www.guttmacher.org/pubs/fb_IAW.html#r2 rezumat.

² http://www.nytimes.com/2007/10/12/world/12abortion.html?_r=2&fta=y&oref=slogin

³ Decretul nr. 770/1966

⁴ Codul Penal al României (Legea nr. 286/2009), Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 510 din 24/07/2009, care a intrat în vigoare la data de 1 februarie 2014, actualizat la data de 23 octombrie 2014.

⁵ Andrei Rădulescu (coordonator), *Îndreptarea Legii*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1962, p. 9.

abortiv era sancționată de regulile bisericești, fiind asimilată unui ucigaș.⁶ În *Pravila ritorului Lucaci* există dispoziții asemănătoare.⁷ Legislația penală modernă cunoaște și ea incriminarea avortului, începând din 1864, continuând cu Codul penal de la 1936⁸, apoi cu Decretul nr. 463/1957 care a realizat o relaxare a regimului avortului⁹, pentru ca din 1966¹⁰ avortul să fie din nou interzis (era permis numai în primele 3 luni de sarcină, și doar din motive medicale, de sănătate, etice ori sociale¹¹; în mod excepțional era permis și între luna 3 și 6 de sarcină¹²), Codul penal din 1968 incriminând avortul și mai drastic decât măsurile legislative anterioare (art. 185 sancționa întreruperea cursului sarcinii în afara condițiilor legii, prin orice mijloace, cu sau fără consimțământul femeii însărcinate)¹³; în 1985¹⁴ situația legislativă relativă la avort a fost și mai agravată (de exemplu, pentru ca o femeie să poată avorta legal, ea trebuia să fi născut 5 copii¹⁵). După Revoluția română din 1989, primul Decret-lege adoptat este cel care a abrogat toate dispozițiile din Codul penal care interziceau avortul. „Astfel, s-a creat un vid legislativ, într-un domeniu important al existenței umane. Mulți au înțeles că legalizarea avortului însemna că avortul putea fi realizat de oricine, oriunde.”¹⁶ Ca reacție la această atitudine, avortul este din nou reînscriminat în 1996¹⁷, impunând limitări ce vizează realizarea avortului în condiții de siguranță pentru femeia însărcinată. Noul Cod penal din 2014 aduce incriminări suplimentare, arătând că este avut în vedere, într-o anumită măsură, și interesul fătului.¹⁸ Astfel, conform art. 201 NCP, încadrat în Capitolul IV *Agresiuni asupra fătului*: „(1) Întreruperea cursului sarcinii săvârșită în vreuna din următoarele împrejurări: **a)** în afara instituțiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop; **b)** de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie și drept de liberă practică medicală în această specialitate; **c)** dacă vârsta sarcinii a depășit paisprezece săptămâni, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi. **(2)** Întreruperea cursului sarcinii, săvârșită în orice condiții, fără consimțământul femeii însărcinate, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. **(3)** Dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) s-a cauzat femeii însărcinate o vătămare corporală, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă fapta a avut ca urmare moartea femeii însărcinate, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi. **(4)** Când faptele au fost săvârșite de un medic, pe lângă pedeapsa închisorii, se va aplica și interzicerea exercitării profesiei de medic. **(5)** Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1)

⁶ Glava 374, în Andrei Rădulescu (coordonator), *Îndreptarea Legii*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1962, p. 350.

⁷ Dan Horia Mazilu, *Lege și fărădelege în lumea românească veche*, Editura Polirom, Iași, 2006, pp. 378-380.

⁸ G. Rătescu și colectiv, *Codul penal „Carol al II-lea”*, Editura Librăriei Socec & Co., S.A., București, 1934, vol. III, p. 158.

⁹ Au fost permise întreruperile de sarcină la cererea femeii însărcinate, fără acordul soțului sau, în cazul minorelor, fără acordul părinților. Condiția de legalitate era ca femeii însărcinate să i se facă întreruperea de sarcină într-o instituție medico-sanitară de către o persoană medicală de specialitate.

¹⁰ Decretul nr. 770/1966.

¹¹ Gh. Diaconescu, *Infracțiunile în Codul Penal Român*, vol. I, Editura Oscar Print, București, 1997, p. 227.

¹² A se vedea Dumitru-Valeriu Mihăescu, *Reglementarea întreruperii cursului sarcinii și infracțiunea de avort*, Editura Științifică, București, 1967, p. 63.

¹³ Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu, Victor Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. III, Partea specială, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971, pp. 253-282.

¹⁴ Decretul nr. 441/1985.

¹⁵ <http://centrulpuls.ro/articole/legislatia-familiei.html>

¹⁶ Ancuța-Elena Franț, *Elemente defnitorii ale legislației românești în materie de avort. O perspectivă istorică*, Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3. Issue 2/2014 - <http://juridica.ugb.ro/>

¹⁷ Legea nr. 140/1996 publicată în Monitorul Oficial nr. 289 din 14 noiembrie 1996.

¹⁸ Sergiu Bogdan (coordonator), Doris Alina Șerban, George Zlati, *Noul Cod Penal. Partea Specială*.

Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană, Editura Universul Juridic, București, 2014, pp. 75-92.

și alin. (2) se pedepsește. (6) Nu constituie infracțiune întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului. (7) Nu se pedepsește femeia însărcinată care își întrerupe cursul sarcinii.”

2. Legislația străină în materie de avort

Avortul a fost practicat și în lume din toate timpurile, indiferent dacă a fost permis sau a fost practicat clandestin, în secret. În antichitate, el a fost utilizat alături de abandon, pentru reglarea nașterilor. Nici Evul Mediu nu a fost străin de această practică, chiar dacă avortul a fost realizat în secret. Până în secolul al XVI-lea embrionul este considerat viu abia din momentul în care începe să miște: la Hipocrat, fătusul sau oul nu este viu decât după 30-42 de zile, iar la Aristotel după 40-90 de zile. Chiar dacă mediul acelei perioade era unul foarte creștin, avortul nu era reprimat în Europa, deoarece medicina nu permitea să se distingă cu precizie un avort provocat de o moarte naturală sau de un avort spontan. Spre sfârșitul secolului, medicii și elita intelectuală încep să-și pună probleme, în special filosofice, în legătură cu „avortonii”. Și în secolul al XVIII-lea avortul devine secret, femeile fiind foarte motivate să-și ascundă sarcina și s-o împiedice: se utilizează poțiuni abortive, manevre corporale care să desprindă fătusul sau plante cu efect ostil pentru dezvoltarea fătului. Începând cu secolul al XIX-lea, dezvoltarea embriologiei a permis descoperirea spermatozoizilor și a ovulelor, fapt ce a permis fixarea debutului vieții din momentul concepției și a făcut ca majoritatea statelor europene să decreteze avortul ilegal. Chiar și la începutul secolului XX avortul este practicat, chiar dacă este tot ilegal.

În secolul XX și începutul secolului XXI, legislația europeană a încercat să pună în echilibru dreptul la viață al embrionului cu drepturile fundamentale ale femeii, acordând prioritate unuia sau altuia din aceste drepturi, plecând de la considerente în general de ordin politic.

Conform *Declarației universale a drepturilor omului*: „Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi”¹⁹ și „Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale”²⁰. Din aceste două articole rezultă că este considerat individ cel care s-a născut, concluzie întărită și de faptul că în timpul lucrărilor preparatorii propunerile de a proteja dreptul la viață din momentul concepției au fost respinse.²¹

*Convenția ONU relativă la drepturile copilului*²² garantează dreptul la viață din momentul nașterii, chiar dacă preambulul, care nu are forță juridică, afirmă că: „copilul... are nevoie... de o protecție juridică adecvată înainte, ca și după naștere”. Coroborat cu art. 1 al aceleiași convenții care stipulează că „În sensul prezentei convenții, prin copil se înțelege orice ființă umană mai mică de 18 ani...”, se poate trage concluzia că vârsta copilului se calculează de la naștere, calitatea de copil debutând deci din momentul nașterii. În același sens, art. 6 vorbește tot de copil, și nu de embrion, atunci când afirmă că „... orice copil are un drept inerent la viață”. Nu se precizează deci în nici un fel din ce moment înainte de naștere ar trebui să înceapă o protecție adecvată, nici care ar fi forma acesteia, deci nu se poate deduce nimic nici în privința întreruperii de sarcină.

¹⁹ Art. 1 din *Declarația universală a drepturilor omului*, adoptată de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 septembrie 1948.

²⁰ Art. 3 din *Declarația universală a drepturilor omului*, adoptată de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 septembrie 1948.

²¹ Cook R.J.: *International protection of women's reproductive rights*. JILP, New York University 24: 645-727, 1992.

²² *Convenția cu privire la drepturile copilului*, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989 (republicată în Monitorul Oficial nr. 314 din 13 iunie 2001).

*Convenția europeană a drepturilor omului*²³ afirmă, în art. 2, că „Dreptul oricărei persoane la viață este protejat prin lege”, Comisia europeană a drepturilor omului precizând însă că expresia „orice persoană” nu se aplică copilului ce urmează a se naște, deci este pentru întreruperea de sarcină²⁴. Pe 8 iulie 2004, constatând lipsa consensului în materie, Curtea europeană a drepturilor omului a refuzat să atribuie fătului statutul de „persoană”, apreciind că statele trebuie să definească în ce moment începe dreptul la viață.²⁵ Se merge chiar mai departe, prin extrapolarea art. 4 care interzice servitutea, sclavia și muncile forțate, asimilând o sarcină nedorită unei maternități forțate, care ar viola acest articol 4.

3. Drepturile în balanță

Permisivitatea sau interdicția întreruperii voluntare de sarcină pune în balanță o serie de drepturi. Conform celor ce sunt împotriva avortului, interdicția de a ucide copilul conceput ar fi o lege naturală, ba chiar „legea naturală” prin definiție, valabilă pentru toți. Dar semnificația acestei legi naturale este ambiguă: este vorba despre legile științelor naturale, despre legea naturii sau a celui mai puternic, despre regulile de conduită fondate pe bunul simț sau pe instinctele comune²⁶ sau despre drepturile inerente omului ori despre doctrina bisericii catolice? Din niciuna din aceste definiții nu rezultă automat un „drept la viață al embrionului”, cu excepția ultimei.²⁷

La polul opus, interdicția avortului transgresează o serie de drepturi fundamentale ale femeii. Este vorba, în primul rând, de dreptul acesteia la viață. După cum am mai spus, ilicitatea avortului nu împiedică femeile să-l practice și, ca urmare, conform Organizației mondiale a sănătății, în fiecare an mor în lume între 60.000 și 120.000 de femei ca urmare a unui avort ilegal, căci ele nu au acces la îngrijiri medicale într-un cadru legal.²⁸ Un alt drept al femeii pe care interdicția avortului îl violează, este dreptul acesteia la sănătate. Pactul internațional relativ la drepturile economice, sociale și culturale²⁹, precum și Convenția ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei³⁰, cuprind acest drept al femeii, inclusiv sănătatea mentală care este amenințată atât de o sarcină nedorită, cât și de un avort clandestin. Libertatea conștiinței este cea care presupune dreptul de a lua o decizie conștientă, liberă și responsabilă, precum și autonomia morală în această chestiune controversată ce ține de etică și de convingerile religioase. Art. 4 din *Convenția europeană a drepturilor omului*, articol identic cu art. 4 din *Declarația universală a drepturilor omului* interzic sclavia, servitutea și tratamentele degradante, o sarcină impusă, nașterea și maternitatea forțată fiind asimilate acestor stări de fapt. Libertatea personală presupune

²³ *Convenția europeană a drepturilor omului* din 4 noiembrie 1950.

²⁴ Decizia din 19.5.1992. Curțile constituționale din Franța, Austria, Țările de Jos au decis în același sens.

²⁵ Vezi în acest sens Requête n° 53924/00.

²⁶ Larousse, Oxford Dictionary

<http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/loi/47700/locution?q=loi+naturelle#181244>

²⁷ Biserica catolică, afirmând practic oficial calitatea de persoană embrionului încă de la început, a abandonat în fapt poziția sa dogmatică de odinioară; vezi, în acest sens, *Peut-on être chrétien-ne et dire oui au régime du délai ?*, Conférence du Prof. Stephan H. Pfürner, théologien catholique de Marburg, le 31 janvier 2002 à Berne.

²⁸ World Health Organization. Safe and unsafe induced abortions – Global and regional levels in 2008, and trends during 1995-2008; Organisation mondiale de la Santé. Safe abortion: Technical and policy guidance for health systems Geneva, World Health Organization; 2004.

²⁹ Art. 12 al *Pactului internațional relativ la drepturile economice, sociale și culturale* adoptat și deschis spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966 prin Rezoluția 2200 A (XXI). Intrat în vigoare la 3 ianuarie 1976, cf. dispozițiilor art. 27. România a ratificat Pactul la 31 octombrie 1974 prin Decretul nr. 212, publicat în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 146 din 20 noiembrie 1974.

³⁰ Art. 12 al *Convenției ONU asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei* adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 34/180 din 18 decembrie 1979. Intrată în vigoare la 3 septembrie 1981, conform dispozițiilor art. 27(1.). România a ratificat Convenția la 26 noiembrie 1981 prin Decretul nr. 342, publicat în „Buletinul Oficial al României”, partea I, nr. 94 din 28 noiembrie 1981.

dreptul la integritate fizică, dreptul de a dispune liber de propriul corp și toate libertățile ce constituie aspecte elementare ale dezvoltării personalității. Ea trebuie deci protejată ca libertate fundamentală. Limitările acestui drept fundamental sunt admisibile numai dacă se sprijină pe o bază legală suficientă, sunt justificate de un interes public preponderent, sunt proporționale și proprii să atingă scopul vizat și nu sunt contrare substanței înseși a acestui drept fundamental. Interzicerea avortului nu este altceva decât o cruciadă morală[contra libertății personale și a dreptului de a-ți asuma propriile responsabilități. Căci interdicția întreruperii de sarcină ar constitui o obligație de a face copii, care lezează drepturile fundamentale ale femeii. „Nu există nicio altă decizie care, în mod comparabil, să atingă dreptul la viață, la integritate corporală, la libertatea conștiinței și la autonomie morală, la libertatea personală și la dreptul de a-ți gestiona propria viață. Obligația de a duce la termen o sarcină și de a naște este un fel de sclavie, o violare a demnității umane. O astfel de obligație este de neapărat, atât pe plan etic, cât și pe plan juridic.”³¹

Libertatea de a procrea are drept contrapartidă dreptul de a nu procrea. Chestiunea care se pune este aceea de a ști până unde pot merge restricțiile aduse acestui drept fundamental. Este vorba, în primul rând, de protecția sănătății femeii, ce ține de interesul public, ceea ce autorizează avortul. Dacă se are însă în vedere respectarea vieții în general, opiniile în privința valorii morale ce trebuie atribuită embrionului sunt foarte controversate. Interdicția cere un sacrificiu disproporționat, după părerea noastră, căci femeia, sub amenințarea sancțiunii penale, trebuie să-și asume o răspundere pe viață și o transformare profundă, fără a o fi dorit-o, aducând atingere esenței înseși a libertății sale personale prin antrenarea unei obligații juridice de o asemenea anvenșură care-i lezează identitatea personală.³²

Decizia de a întrerupe voluntar o sarcină nu este deci un act agresiv, îndreptat contra unui terț, embrionul, nu este un drept de a ucide sau de a dispune de o viață umană, ci dreptul la o maternitate liber aleasă, dreptul de a decide liber și responsabil. Este vorba de refuzul „maternității-fatalitate”, al „maternității-pedeapsă”, despre dreptul femeii la propria sa viață. Căci răspunderea morală nu se pune doar în cazul avortului, ci și al nașterii: nu este oare la fel de moral inacceptabil să dai naștere unui copil în orice situație? În acest subiect, nicio instanță statală, nici morală, nu poate decide în locul femeii ce trebuie acceptată ca agent moral. Chestiunea etică fundamentală ce se pune în acest sens este dacă valoarea morală și bunul juridic reprezentat de embrion primează asupra femeii, subiect moral și liber pe deciziile sale: drepturile viitoare ale unei potențiale persoane primează asupra drepturilor unei persoane concrete deja născute?, căci astfel femeia ar fi redusă la starea de obiect, un fel de recipient dător de viață. „Există o diferență fundamentală între viața înainte și după naștere. Fătul este un bun juridic, dar el nu este un subiect de drept”³³. Dar cum nu există nicio posibilitate de a cântări obiectiv interesele în prezentă, singurul compromis ce poate fi făcut este acela ce ține de timp: avortul este limitat la primele luni de sarcină.

4. Tehnica medicală a avortului

După ce am văzut care sunt problemele juridice și etice pe care le ridică întreruperea voluntară de sarcină, vom vedea în continuare ce presupune din punct de vedere medical un avort. Există două căi de avort: avortul medicamentos și avortul chirurgical. Conform Organizației Mondiale a Sănătății, avortul este o procedură medicală sigură, atunci când este efectuat de către personal medical calificat, cu echipament corespunzător, printr-o metodă corectă și cu respectarea standardelor sanitare. În țările dezvoltate, unde femeile au acces la

³¹ COURRIER USPDA no 47, février 1999, *Réflexions sur le débat éthique relatif à l'IVG*.

³² Monika Frommel, *Frauen müssen nicht gebären*, in *Die Zeit*, 16.8.91.

³³ Monika Frommel, *Frauen müssen nicht gebären*, in *Die Zeit*, 16.8.91.

servicii de avort în siguranță, șansa de a deceda din cauza avortului efectuat prin metode moderne nu este mai mare de 1 la 100 000 de proceduri.³⁴ Avortul reprezintă terminarea (oprirea) sarcinii prin orice mijloace, înainte ca fătul să fie suficient dezvoltat pentru a supraviețui. Definiția dată de OMS este limitată la terminarea (oprirea) sarcinii înainte de 22 săptămâni de gestație, calculată în funcție de data primei zile a ultimei menstruații și expulzarea unui făt nou-născut care cântărește mai puțin de 500 de grame. În România, această definiție se concretizează prin terminarea sarcinii înainte de 28 de săptămâni de gestație, după data primei zile a ultimei menstruații normale și expulzarea unui făt nou-născut care cântărește mai puțin de 1000 de grame.³⁵

Avortul medicamentos este cel indus farmacologic. Creșterea recentă a opțiunilor tehnologiei de avort, în special prin aplicarea metodelor medicamentoase de avort, a îmbunătățit abilitățile furnizorilor de servicii de a satisface nevoile și preferințele individuale ale femeilor, precum și de a furniza servicii de avort într-o varietate mai mare de unități medicale.³⁶ Avortul medicamentos este un avort voluntar efectuat prin administrarea unor regimuri de medicamente pe diferite căi: oral, parenteral, intravaginal, intracervical (în colul uterin).³⁷ Mifepristonul și misoprostolul sunt medicamentele ce permit avortul cu expulzarea completă a embrionului și cu o rată de reușită de 95 % dacă mifepristonul este administrat pe cale endovaginală.³⁸

Avortul chirurgical se practică atunci când sarcina este prea avansată pentru a mai putea fi utilizat cu șanse de reușită avortul medicamentos. Acest tip de avort se poate realiza sub două forme de anestezie: locală sau totală. În cadrul avortului chirurgical, metoda preferabilă este dilatarea colului uterin și evacuarea produsului de concepție cu utilizarea vacuum-aspirației și a pensei, după pregătirea prealabilă a colului uterin cu misoprostol. La metodele nerecomandate de OMS se referă dilatarea și chiuretajul (raclajul) în trimestrul I și instilarea intra-, sau extra-amnionară a soluției hipertonică sau a prostaglandinelor în trimestrul II. Dilatarea colului uterin și raclajul constituie o procedură mai periculoasă decât vacuum-aspirația și, totodată, mult mai dureroasă pentru femei. În majoritatea țărilor industrializate, dar și în alte țări, procedura de dilatare a colului uterin și raclaj a fost înlocuită prin vacuum-aspirație. Incidența complicațiilor severe în urma chiuretajului depășește de 2-3 ori incidența complicațiilor cauzate de vacuum-aspirație.³⁹

Concluzii

Chiar dacă în discursurile doctrinare în chestiunea avortului termenii utilizați pentru a califica juridic accesul la această procedură sunt variați (drept la⁴⁰, drept subiectiv⁴¹, drept

³⁴ Alan Guttmacher Institute, 1999.

³⁵ Mihai Horga, Frank Lüdicke, Aldo Campana, *Manual de planificare familială. Text de referință*, Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii, ed. 2000- Universitatea Geneva, Departamentul de Ginecologie și Obstetrică., p. 13.

³⁶ Faucher P., *Interruption volontaire de grossesse par procédés médicamenteux*, Encyclopédie Médico-Chirurgicale : Gynécologie. 2006; 738-A-50.

³⁷ Mihai Horga, Frank Lüdicke, Aldo Campana, *Manual de planificare familială. Text de referință*, Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii, ed. 2000, Universitatea Geneva, Departamentul de Ginecologie și Obstetrică., p. 13.

³⁸ <http://www.avort.md/ro/avortul/informatii-pentru-medici/standarde-pentru-efectuarea-interrupției-sarcinii-in-condiții-de-siguran>

³⁹ World Health Organization. *Safe and unsafe induced abortions – Global and regional levels in 2008, and trends during 1995-2008*.

⁴⁰ Verpeaux Michel, *L'échec d'une interruption volontaire de grossesse est-il de nature à ouvrir droit à indemnité?*, Recueil Dalloz, 1991, p. 80; a se vedea și Aubin Claire, Jourdain-Menninger Danièle, *La prise en charge des interruptions volontaires de grossesse*, Rapport pour l'inspection générale des affaires sociales (IGAS), Avec la participation du Dr. Chambaud Laurent, Membres de l'inspection générale des affaires sociales, octobre 2009, p. 39

⁴¹ Aynès Laurent, *Préjudice de l'enfant né handicapé : la plainte de Job devant la Cour de cassation*, Recueil Dalloz, 2001, p. 492. Vezi și Hennion-Jacquet Patricia, *D'un avortement... l'autre ?*, Recueil Dalloz 2007, p. 2648, care vede în decizia CEDO, R.R. contra Poloniei din 26 mai 2011, consacrarea implicită a unui drept subiectiv.

absolut⁴², drept inalienabil, drept fundamental⁴³, drept al omului sau la femeilor⁴⁴, drept condiționat, drept aparte⁴⁵, veritabil drept⁴⁶), din cele prezentate în acest articol rezultă câteva idei: embrionul nu este încă o persoană, iar nefiind un subiect de drept nu are nici un „drept la viață”; ca formă de viață umană el merită respect. Dar ca bun juridic trebuie protejat contra intervenției terților; mama este singura care poate decide dacă menține sau oprește uniunea cu fructul pe care-l poartă în ea; interdicția de întrerupere a sarcinii aduce atingere drepturilor elementare ale personalității femeii și demnității sale umane; femeile au dreptul la propria viață, iar voința de a proteja viața trebuie dovedită protejând viața deja născută.⁴⁷

BIBLIOGRAPHY

Aubin C., Jourdain-Menninger D., *La prise en charge des interruptions volontaires de grossesse*, Rapport pour l'inspection générale des affaires sociales (IGAS), Avec la participation du Dr. Chambaud Laurent, Membres de l'inspection générale des affaires sociales, octobre 2009.

Aynès L., *Préjudice de l'enfant né handicapé : la plainte de Job devant la Cour de cassation*, Recueil Dalloz, 2001.

Bogdan S. (coordonator), Șerban D.A., Zlati G., *Noul Cod Penal. Partea Specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Editura Universul Juridic, București, 2014.

Bosquet Danièle, Laurant Françoise, *L'accès à l'IVG, volet 2*, Rapport pour le Haut Conseil à l'égalité entre les femmes et les hommes (HCE), n° 2013-110 SAN-00, en réponse à la saisine de la ministre des droits des femmes, Najat VALLAUD BELKACEM, 7 novembre 2013.

Cook R.J., *International protection of women's reproductive rights*, JILP, New York University 24: 645-727, 1992.

Diaconescu Gh., *Infracțiunile în Codul Penal Român*, vol. I, Editura Oscar Print, București, 1997.

Dongoroz V., Kahane S., Oancea I., Fodor I., Iliescu N., Bulai C., Stănoiu R., Roșca V., *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. III, Partea specială, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971.

Edelman Bertrand, *L'arrêt 'Perruche' : une liberté pour la mort ?*, Recueil Dalloz 2002.

Faucher P., *Interruption volontaire de grossesse par procédés médicamenteux*, Encyclopédie Médico-Chirurgicale : Gynécologie. 2006; 738-A-50.

Franț A.-E., *Elemente definitorii ale legislației românești în materie de avort. O perspectivă istorică*, Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 3. Issue 2/2014 - <http://juridica.ugb.ro/>

⁴² Edelman Bertrand, *L'arrêt 'Perruche' : une liberté pour la mort ?*, Recueil Dalloz 2002, p. 2349, neagă o astfel de calificare.

⁴³ Nisand Israël, *L'IVG en France - Propositions pour diminuer les difficultés que rencontrent les Femmes*, Rapport réalisé à la demande de Martine AUBRY, Ministre de l'emploi et de la solidarité et Bernard KOUCHNER, Secrétaire d'Etat à la santé et à l'action sociale, La documentation française, Février 2009, p. 1.

⁴⁴ Pavard Bibia, Rochefort Florence, Yancarini-Fournel Michelle, *Les événements fondateurs - Les lois Veil, contraception 1974, IVG 1975*, Paris, Armand Colin, 2012, p. 169 : un „veritabil drept al femeilor”. Vezi și Mathieu MATHIEU Bertrand, « Une jurisprudence selon Ponce Pilate - Constitutionnalité de la loi sur l'interruption volontaire de grossesse et la contraception », *Recueil Dalloz 2001*, p. 2533 : un drept „al femeii”.

⁴⁵ Bosquet Danièle, Laurant Françoise, *L'accès à l'IVG, volet 2*, Rapport pour le Haut Conseil à l'égalité entre les femmes et les hommes (HCE), n° 2013-110 SAN-00, en réponse à la saisine de la ministre des droits des femmes, Najat VALLAUD BELKACEM, 7 novembre 2013, p. 5 : „dreptul la avort rămâne un drept «aparte», neconsacrat expres de textele juridice ca expresie a unui drept...”

⁴⁶ Nisand Israël, Araujo-Attali Luisa, Schullinger-Decker Anne-Laure, *L'IVG, Que sais-je?*, PUF, Paris, 2012, p. 123.

⁴⁷ COURRIER USPDA no 47, février 1999, *Réflexions sur le débat éthique relatif à l'IVG*

Hennion-Jacquet P., *D'un avortement... l'autre ?*, Recueil Dalloz, 2007.

Horga M., Lüdicke F., Campana A., *Manual de planificare familială. Text de referință*, Institutul Est European de Sănătate a Reproducerii, ed. 2000- Universitatea Geneva, Departamentul de Ginecologie și Obstetrică.

Mathieu B., *Une jurisprudence selon Ponce Pilate - Constitutionnalité de la loi sur l'interruption volontaire de grossesse et la contraception*, Recueil Dalloz 2001.

Mazilu D.-H., *Lege și fărădelege în lumea românească veche*, Editura Polirom, Iași, 2006.

Mihăescu D.-V., *Reglementarea întreruperii cursului sarcinii și infrațiunea de avort*, Editura Științifică, București, 1967.

Nisand I., Araujo-Attali L., Schullinger-Decker A.-L., *L'IVG, Que sais-je?*, PUF, Paris, 2012.

Nisand I., *L'IVG en France - Propositions pour diminuer les difficultés que rencontrent les Femmes*, Rapport réalisé à la demande de Martine AUBRY, Ministre de l'emploi et de la solidarité et Bernard KOUCHNER, Secrétaire d'Etat à la santé et à l'action sociale, La documentation française, Février 2009.

Pavard B., Rochefort F., Yancarini-Fournel M., *Les événements fondateurs - Les lois Veil, contraception 1974, IVG 1975*, Paris, Armand Colin, 2012.

Rădulescu A. (coordonator), *Îndreptarea Legii*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1962.

Rătescu G. și colectiv, *Codul penal „Carol al II-lea”*, Editura Librăriei Socec & Co., S.A., București, 1934.

Stephan H. Pfürtner, *Peut-on être chrétien-ne et dire oui au régime du délai ?*, Conférence du 31 janvier 2002 à Berne.

Verpeaux M., *L'échec d'une interruption volontaire de grossesse est-il de nature à ouvrir droit à indemnité?*, Recueil Dalloz, 1991.